

Slavnosti a svátky dávají našemu životu řád

Slavíme rádi. Narozeniny, svátky i různá výročí. S Jitkou Římánkovou jsem si povídala o svátcích, které slaví celé skupiny lidí, dokonce i národy. Její kniha pro děti se tomuto tématu podrobně věnuje.

Proč slavíme různé svátky a pořádáme slavnosti?

Slavnosti nás ukotvují v životě. Jsou to dny, které se každý rok ve stejnou dobu opakují a na které se můžeme těšit. Zároveň jsou to velmi důležité životní milníky, ať už jde o významné předěly ročních dob, důležité náboženské události, nebo oslavy životních mezníků v rodině (narozeniny, svatba, pohřeb). Víme, že se každý rok můžeme těšit na Vánoce nebo pálení čarodějnic, a přináší nám to jistotu. Prostřednictvím oslav se udržuje kulturní dědictví, spousta jich čerpá z minulosti i několik set let staré. Svátky nám zároveň poskytují únik od každodennosti, pauzu od práce, možnost odpočinout si a pobavit se, rozjímat. Proč slavíme svátky? Protože nás to baví!

Slavnosti byly důležité pro lidi v minulosti. Jaké mají místo v našem současném životě?

Dovolím si mluvit opravdu velmi aktuálně. Věřím, že ve stínu událostí posledních měsíců pro nás opět svátky budou o něco důležitější. Karanténa lidi hodně donutí a už vlastně donutila zastavit se. Nebudeme letos mít takové možnosti cestovat, bude méně peněz, nebudou se konat velké letní hudební a divadelní festivaly, a o to víc mnozí z nás možná zažijí návrat ke kouzlu všednosti a propojení s minulostí,

vděčnosti z maličkostí. Budeme více přemýšlet o tom, co je v životě důležité, a návrat k tradicím určitě mnohé rodiny stmelí. Všimněte si, kolik lidí v karanténě opět začalo péct domácí kváskový chléba, což bývalo v minulosti činnost velmi důležitá, takřka rituální. Zajímal by mě třeba, jak lidé vnímali letošní Velikonoce. Věřím, že pro věřící musely být letos hodně zvláštní, nezvykle intimní, nekonaly se bohoslužby ani tradiční koledování. Na druhou stranu ale mnoha lidem mohly přinést únik z karanténní jednotvárnosti, určitou formu zábavy.

Souvisejí tradice s tím, jak jde rok v přírodě nebo ve společnosti?

Určitě! Právě na změnách přírodních cyklů, jako jsou proměny ročních dob nebo fází Měsíce, jsou založeny prapůvodní tradice, ať jsou to oslavy příchodu jara, nebo slunovratu. Například v Indii se všechny nejdůležitější svátky slaví o úplňku nebo se jejich data určují podle specifického postavení hvězd. Hodně moderních festivalů určených především pro zábavu má data přizpůsobená víkendům, aby se jich mohlo účastnit co nejvíce lidí, ty původní se ale vždy slavily v souladu s roční dobou. Jak je to s průběhem roku ve společnosti, je těžší posoudit. Přejde mi, že lidé hromadně přestávají vnímat změny roč-

ních dob, pracuje se od dovolené k dovolené. Když je léto, řešíme jen, že je nám horko a málo prší, a v zimě zas, že jsou krátké dny a chladno. V minulosti, kdy byl člověk na přírodu více navázaný díky práci s půdou, měly změny ročních cyklů větší význam, oslavy příchodu jara, konce sklizně nebo zimního slunovratu jakožto konce vegetačního roku byly pro naše předky zcela zásadní. Je určitě důležité si tyto tradice nadále alespoň připomínat a mluvit o nich, abychom nezapomněli, z čeho jsme vzešli, že nejsme jen produkty a konzumenti civilizace.

Samozřejmě ale existuje i spousta akcí navázaných přímo na události z minulosti, například náš 28. říjen a 17. listopad, svátek svatého Václava, americký Den nezávislosti nebo třeba Den svatého Patrika, který bohužel hodně zkomerčněl. Tyto dny jsou pro jednotlivé národy opravdu důležité, díky nim si připomínáme vlastní národní hrdost a důležitost minulosti, na kterou se také nesmí zapomínat.

Historické pozadí a tradice jsou velmi zajímavé, můžeme si ale vytvořit i nějakou vlastní tradici?

Rozhodně to každému doporučuji a sama jsem tomu v knížce čtenářům vyčlenila jednu stránku, kam si takové nápady mohou zapisovat. Je to něco, co může mít každá rodina unikátní,

svoje, i kdyby to byla úplná drobnost. Hodně lidí si takto například připomíná výročí svatby, třeba si znovu objednávali svůj zmenšený svatební dort, nebo jezdí každý rok na místo, kde se brali.

Ve své knize se věnujete právě slavnostem a svátkům z celého světa. Co mají tyto rozmanité slavnosti společného?

Jak už bylo řečeno na začátku, na svátcích a oslavách je velmi důležité, že jde o dny, kdy lidé odkládají práci a jen se baví, mohou takzvaně vypnout každodenní starosti. Ne nadarmo většinu svátků a festivalů alespoň z mého pohledu spojují tyto čtyři věci, bez ohledu na to, kde na světě se konají: jinak se obléknout, do slavnostních šatů nebo masek, výrazně se nalíčit. Zatančit si, zpívat a hrát hudbu. Dobře se najíst a napít. Zapálit oheň (ať už ve formě vatry, ohňostroje, nebo svíčky). Podstatou oslavy je rozhodně prožití důležitého dne odlišně od dne běžného, pracovního. Slavnosti také lidi stmelují. To se týká hlavně těch náboženských, přinášejí účastníkům silný společný prožitek, který jindy nezažijí. Pokud si takto srovnáte i dvě naprosto odlišné akce, vlastně zjistíte, že v úplném jádru jsou si velmi podobné.

Dříve slavnosti tvořily základ společenského dění, pořádaly se různé církevní slavnosti, společenské události, které v některých regionech sice stále žijí, ale například z velkých měst pomalu mizí. Proč?

Přijde mi, že hodně lidí ztrácí své kořeny. Více mizí tradiční modely rodiny, propojení generací, podle mě lidé i trochu zapomínají sdílet důležité události s přáteli nebo sousedy. Zrychlená doba nám bere čas na obyčejné věci, nutí nás neustále pospíchat. Ve městech je to více patrné, řada lidí tu žije naprosto odtržená od své rodiny, třeba Vánoce spousta z nás bere jako nějaké nutné zlo, které je nezbytné absolvovat jako společenskou konvenci, jejich prapůvodní poselství, tedy kombinaci oslavy narození Krista a zimního slunovratu, ale už spousta lidí nevnímá. Mám však ze svého okolí pocit, že lidé zase mají vůli se k těmto věcem pomalu vracet. Jsme tou uspěchanou dobou unavení a potřebujeme jistoty, něco „normálního“.

Jaký význam mají různé svátky pro malé děti?

Určitě jsou velmi důležité. Nejde jen o svátky jako Vánoce, ale i o různé opakující se rodinné tradice. Jsou to výrazné zážitky, které si z dětství odnášíme

Jitka Římánková se narodila v roce 1983. Je grafička, ilustrátorka a animátorka, její oblíbenou výtvarnou technikou je kresba pastelkou a velkým osobním zájmem je cestování.

s sebou do dospělosti, a snažíme se tuto pozitivní emoci dále předávat svým dětem. Každý z nás si určitě pamatuje nějaké hezké chvíle strávené při oslavě s rodinou nebo kamarády a chce, aby i jeho děti něco podobného zažily. Zároveň jde o symbolické předávání kulturního dědictví budoucí generaci.

Můžeme se slavnostmi a svátky pracovat v mateřské škole nebo na prvním stupni školy základní?

Mateřská školka, do které chodí moje dcera, je v tomto úžasná. Každý rok pořádá tříkrálový a masopustní průvod a letos měla krásně zpracované vystoupení na vánoční besídce, kde děti zpívaly o tom, jaké kouzelné bytosti nadělují dárky ve kterých koutech světa. Záleží na kreativě učitelů, ale malé děti jsou v tomto tvárnější a přizpůsobivější než například školáci na druhém stupni, snáz je pro věci nadchnete, takže určitě stojí za to svátky a slavnosti zapojovat do výuky.

Napadá mě, že různé slavnosti mohou také mezi sebou propojovat různé generace. Jak tohle probíhá?

Zde si dovoluji uvést konkrétní příklad. Na Shetlandských ostrovech patří pod Skotsko se každý rok v lednu slaví „vikinský“ svátek Up-Helly Aa. Ostrované se jeho přípravě věnují celý rok a chystají toho opravdu hodně, staví se velká replika vikinské lodě, šije se nespočet kostýmů, vyrábí se rekvizity, secvičují scénky, zařizuje organizace. Na ostrovech dokonce fungují speciální řemeslné dílny pouze na výrobu pochodní přímo pro tento festival. Troufám si říct, že se zapojuje většina komunity, od školních dětí po ty nejstarší, a každý přispívá podle svých časových možností a sil. Každý rok znovu a znovu všichni dohromady chystají tohle velké představení a je obdivuhodné, s jakým nasazením do toho stále opakovaně jdou. A proto, že festival se koná už několik desítek let, tu jde hodně také o předávání zkušeností a rolí těm mladším. Z generace na generaci se předává tradice výroby lodí, kostýmů, rekvizit, způsobu konání akce. Duch festivalu je vlastně takové předávané dědictví, a to určitě můžeme pozorovat i na spoustě jiných svátků a festivalů z celého světa.

Jaká je vaše oblíbená slavnost, který svátek máte ráda?

Miluji období adventu. Vánoce jako takové jsou krátké a uspěchané, ale advent je doba, která nám pomáhá zapomenout na nadcházející chladné počasí a krátké dny, je naplněná spoustou milých drobností, zútluhujeme si domov, ve kterém budeme trávit zimu. Pokud jde o slavnosti, o kterých píšu v knížce, skutečnou „srdcovkou“ je pro mě indický festival barev Holi, ten bych jednou chtěla opravdu zažít na živo. A zmíněný Up-Helly Aa je také jedním z mých velkých favoritů. ■

Mgr. Marie Těthalová

Knižní tip

Svět plný svátků

Ne všední encyklopedie o různých svátcích, festivalech a oslavách světa je určena všem cestovatelům od 9 let, ať už jezdí s opravdovým batohem na zádech, nebo jen prstem po mapě. Kniha odpovídá i na otázky, proč lidé oslavují a z jakého důvodu jejich oslava vypadá právě tak, jak vypadá. Knihu napsala a ilustrovala Jitka Římánková, vydal ji Portál a pořídíte ji na obchod.portal.cz.